

2595

פרוטוקול מס. 61/ג'

מישיבת ועדת הכספים
התקיימה ביום ג', י"ט באדר, ה'שי"ח - 11.3.58 בשעה 8.45

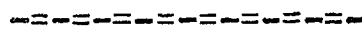
נ ד כ ח י ם

- חברי הוועדה:
- היו"ר י. גורי
  - י. אפרתי
  - י. בדר
  - ש. דיין
  - מ. חזני
  - נ. לוין
  - ז. סוזאייב
  - י. ספיר
  - מ. קלמר

- מוזמנים:
- י. סחר - המפקח הכללי של המשטרה
  - ד"ר חרמון - נציג בתי-הסוהר.
  - מר קרן - סגן המפקח הכללי
- השופט אייזנברג מנהל בתי-המשפט
מר קוקיה - המנהל הכללי של משרד המשפטים.
- מר בר-סלע - המנהל הכללי של משרד הסעד.
- ש. כפרית - מטעם ועדת השירותים הציבוריים.

סדר-היום:

המשך הדיון על התקציב לשנת 1958/59 -
משרדי המשטרה, החקלאות, הבריאות, הדתות,
המשפטים והסעד.

היו"ר י. גורי: אני פותח את הישיבה.
נשמע עתה את תשובות אנשי המשטרה על שאלות
חברי הוועדה.

המשך הדיון על תקציב משרד המשטרה.

מר חרטון:

נשאלה שאלה בקשר למספר העובדים. משום מה נאמר
נאמר שכאילו מספר העובדים עלה במשך הזמן. דעה
זו מבוססת על טעות. מספר העובדים בשירות בתי-הסוהר היה בשנת 1953/54
5,722, ואילו עתה הוא מגיע ל- 4,544, היינו - ירידה ב-120 עובדים בערך.
בשנה האחרונה הוקטן המספר ב- 22 איש נוספים. השנה, לאחר ויכוח ממושך,
קבלנו חזרה מאותם 22 עובדים - 5 אנשים.

לתחנת המיון וההסתכלות כמה מטרות. המטרה העיקרית
היא לבדוק את האסירים בדיקות סוציאליות, פסיכולוגיות, פסיכיאטריות
ורפואיות. רק 50 איש נמצאים בתהליך של בדיקות. הבדיקות נמשכות בערך
4 - 6 שבועות. לאחר ששת השבועות, מופיע החומר על האנשים האלו בפני
ועדת המיון אשר מחליטה לאיזה בית-סוהר יש לשלוח את האסירים וכן מהו
הטיפול שצריך לתת להם, איזה מקצוע ללמדם כדי שיחזרו לחברה כאנשים
הגונים. ה-60 הנותרים הם או עצירים שטרם נשפטו, או אנשים שהוטלו עליהם
ענשי מאסר קצרים.

נשאלה שאלה - מדוע יושבים יחד צעירים עם רוצחים
ועבריינים מסוכנים. אני שמח להודיעכם, שהחל מ-1.1 שנה זו הוצאנו
את העבריינים הקשים מכלא תל-מונד והעברנו אותם לרמלה. בתל-מונד
נמצאים כיום רק עבריינים צעירים בגילים 16 - 21. אלה אנשים שאפשר
ללמד אותם לימוד אלמנטרי ולימוד מקצוע ולטפל בהם בכל המובנים כדי להצילם
עבור החברה. החל מראשון לחודש ינואר קיים מוסד מיוחד לצעירים. המוסד
נמצא בתל-מונד וזהו מוסד חינוכי. לומדים בו חקלאות, מלאכה ושאר
מקצועות.

אני רואה חובה לעצמי לומר מלים מספר על תוצאות
ההפרדה. כדי לבודד את הצעירים והמבוגרים צריך היה להעביר את המבוגרים
לרמלה. בית-הסוהר ברמלה קיבל לכתליו את הפושעים המסוכנים ביותר, רובם
ככולם רוצחים. כך הפך מוסד זה לחומר נפץ. הוא נמצא בכניש הראשי
של רמלה-לוד, וזה מצב מסוכן שהוא ללא נשוא. העובדה של קיום בית-סוהר
לפושעים כאלה; ליד כניש ראשי היא חמורה ביותר. החל משנת 1950 קיימת
תכנית להקמת כניש שיעקוף את בית-הסוהר ויעבור באיזור הפיתוח של רמלה.
התכנית ישנה וכן נתקבל גם האישור, אולם חסרים האמצעים לסלילת הכניש.
שוחחתי על כך עם המנהל הכללי של משרד העבודה ועם מנהל מ.ע.צ. ומסתבר
שאינן הם רואים אפשרות תקציבית להשלים את המלאכה בשנת התקציב הבאה.
אני רואה לי חובה להגיד שהימצאותם של פושעים כה מסוכנים בבית-סוהר
שנמצא על הכניש הראשי מסכנת את הציבור במידה כזו, שאולי הוועדה תשתדל
ותשקול את האפשרות להשיג הקצנה של 135,000 למטרה זו כדי לסלול את
הכניש בהקדם.

הברלים בהוצאות החזקת האסירים בבתי-הסוהר השונים.
אפשר להסביר זאת בפשטות: בית-הסוהר היקר ביותר הוא בתל-מונד, שם
עולה החזקת אסיר 2,956 ל"י לשנה. זהו מוסד חינוכי שיש בו מדריך. קיים
בו בית-מלאכה אם ציוד מהאים. אנו מאמינים שהשקעה יותר גדולה זו בשביל
צעירים היא כדאית, היות וכאן יש סיכויים יותר גדולים להצלה. המוסד
השני הוא ברמלה, שם יושבים האנשים המסוכנים ביותר. כאן דרוש פרסונל
בטחוני וכן סידורים טכניים מיוחדים של שמירה. זהו מוסד מסוכן והוא
מחייב שמירה יתרה. היות והאנשים יושבים בכלא זה במשך שנים רבות,
צריך גם לתת להם תנאים קצת יותר טובים כדי שלא ליצור מתח ולא להביא
לידי מרידות. דמון ובוה-תרצה אלה מוסדות רגילים. המוסד בשטה שם
יושבים מסתננים הוא הזול ביותר, כי שם איננו מקיימים טיפול סוציאלי
ופסיכיאטרי. שם מחזיקים את האסירים, נוהנים להם אוכל ודורשים עבודה
כתמורה לאוכל. אני יכול להבטיחכם שהתנהגות אנשינו היא אנושית, אבל
אין דאגה לעתיד. אנו דורשים עבודה שתכניס לאוצר המדינה 40-50 אלף
לירות לשנה.

המוסד הזול ביותר הוא "מעשיהו". שם מחזיקים
את האסירים כמעט ללא שמירה. שם היחס איננו שומר אחד על 2.5 אסירים,
אלא יחס של אחד על חמשה. במוסד זה הסוהרים הם מדריכים ומלמדים את
האסירים גידול פרחים, מלאכת נגרות וכדומה. כמובן שיש שם גם פקידים.
זהו המוסד המוצלח ביותר שלנו.

ירכזן שהכותרת של הסעיף "הוצאות בסחון" איננה מוצלחת. ככום זה נועד לתשלום משכורות לעובדים העוסקים בשמירה. זהו מנגנון בסחוני.

כלכלה - בשנה שעברה הגענו בשטח זה לפתרון הסניח את דעתנו ואת דעת האוצר כאחד. התקשרנו עם הצבא ואנו מקבלים מהם מנות מזון בהתאם למספר האסירים. ההוצאה היא קטנה למדי - 620 פרוטה ליום, או 20 לירות לחודש. ממנות אלה הורדנו - ולא כדי לחסוך - כמה מנות בשר ואנו נורנים במקומן דג פילה ומוסיפים לחם. קבלנו לעבודה מי שהיה מנהל בית-ספר לטבחים בצבא, אשר יודע להשרטט במנות הללו. ידוע לנו שבשנה האחרונה היו האנשים שבעי-רצון. יש לציין התקדמות בשטח זה ולא שמענו תלונות.

סיגריות - החלטנו שלא לתת סיגריות חינם. הגדלנו את שכר העבודה במקצת, ותמורת הכסף הזה אפשר לקנות 4 סיגריות ליום. למדנו שמוטב לא לתת מתנות אלא לאפשר לאנשים לקנות מצרכים סרווחיהם.

שכר עבודה - כאן נאמר שהשכר הוא נמוך. רצוני לציין שאיננו מפגרים בהשוואה לארצות אחרות. השכר שלנו הוא זה הנהוג בשוויץ או בהולנד; אנו נותנים שכר יותר גבוה מזה הנהוג באנגליה. אסיר עולה לנו בממוצע 6.200 ל"י ליום. אם נתן לו שכר עבודה יותר גבוה, הוא יצטרך לשלם את דמי החזקתו. שירות בתי-הסוהר איננו צריך לבוא במקום מוסדות סוציאליים שצריכים לשקם את האסיר לאחר צאתו מכותלי בית-הסוהר. אנו דואגים לאסיר רק עבור אותם שבועות ראשונים לאחר עזיבתו. ערך הכספים הללו הוא גדול. הוא יכול לקנות בכסף זה סיגריות, שוקולד וכדומה. השכר צריך להינתן לפי העבודה, ו-90% מהאסירים כלל לא למדו מקצוע ולא ענדו בחייהם באופן שיטתי. יש גם כאלה המקלקלים ומחנלים. האסיר איננו נותן יום עבודה של שכיר. אני חושב שהפתרון שהגענו אליו הוא מתקבל על הדעת וגם נותן סיפוק לאסיר. והוא גם במסגרת יכולתו של אוצר המדינה.

אנו מקיימים שעורי חורה בבתי-הסוהר. יש לנו רב שיש לו סמכויות, תקציב וספרים. אין גבול לאפשרויות בשטח זה.

ח. רובין: כיצד משהלם שכר העבודה בשטה?

מר חרמון: שם נותנים לאסירים חמורת יום עבודה סיגריות וכן מצרכים שהאסירים מעוניינים בהם. הם מקבלים שווה-כסף במקום כסף.

בית-הסוהר לנשים - לאחר דבריה של חברת-הכנסת אידלסון אני יכול רק לגרוע ולא להוסיף. קיימת תכנית זה שנים אחדות להקמת בית סוהר לנשים, וזאת בגלל העבודה שבמדינת ישראל יושבות עדיין יחד חולות-רוח, נשים טכות ומתפרצות עם נשים הרות או נשים עם תינוקות ועם מרגלח אמריקאית או מרגלת קומוניסטית, וכל אלו עם בחורות די הגונות שנכשלו פעם אחת. אינני חושב שמצב כזה קיים באיזו ארץ בעולם. השופט לייבוויץ אשר ביקר בארץ והושפע לטובה מהיחס הקיים בארצנו, אמר בפרהסייה שבית-הסוהר לנשים מהווה כתם על מדינת ישראל. לצערי הרב הוא חוזר על דברים אלה בנאומו בארצות-הברית.

עובדה היא שמספר הנשים בבית-הסוהר במדינת ישראל הוא קטן באופן יחסי. אני חושב שסכום של 250,000 ל"י לשם הקמת בית-סוהר לנשים בישראל זו דרישה אלמנטרית מארץ תרבותית. שופטים רבים משחררים נשים כי הם יודעים את התנאים השוררים בבית-הסוהר ומצפונם אינם מרשה להם לשלוח את הנשים לכותלי מוסד זה. בעיה זו דורשת פתרון מכל הבחינות

א. בהיר: האם נסיתם לברר האם יש בין בניני הממשלה הריקים מקום מתאים למטרה זו?

מר חרמון: התאמת בנין ישן לבית-סוהר - זהו השיטה היקרה ביותר וגם הבלתי-מוצלחת ביותר. אנו חוצים לבנות מוסד שתהיה אפשרות לחנך בו את האסירים. אנו מתחייבים לתקן 50%-60% מהבנות,

אבל לשם כך דרושים תנאים מתאימים. אנו סוכנים להקים את המוסד לנשים בקרנת בית-סוהר אחר, וזאת כדי לחסוך בכוח אדם, בצירוד וכדומה.

תנאי העבודה - אני סוכרר לציין שתנאי העבודה שלנו דומים לתנאים הנהוגים לגבי עובדי המשטרה. הדרגות הן מקבילות לדרגות המשטרה. יש קיפוח בכמה עניינים, ועל מתלוננים באופן מיוחד. היו שני חוקים שהעניקו זכויות בקשר לפנסיה ולנכות, וכאן יש הפליה בין אנשי המשטרה לרעי הסוהרים. הסוהרים נמצאים במגע מתמיד עם פושעים, ואינני סבור שעבודתם פחות קשה ופחות מאומצת מזו של השוטרים, כי הם נמצאים בבית-הסוהר במתח תמיד בלי כל אפשרות של התפרקות. אני חושב שזוהי הסיבה העיקרית שהסוהר מדגיש עצמו מקופח. בדרך-כלל אני חושב שהסוהרים שבעים-רצון מעבודתם. הם מתלוננים יחד עם כלל עובדי המדינה על משכורתם. אני שמח לציין שאנשינו אוהבים את העבודה, הם לומדים את הסלאכה לראות ולהכיר באסיר אדם הדורש טיפול. אנו מנסים לחנך את אנשינו למילוי תפקידם.

הי"ר י. גורי:

שמורה עמי שאלה אחת שלא הצגתי אותה אתמול. כבר בעת הדיון בישיבה הקודמת נשאלה השאלה בדבר ההתפטרות שקיבלו מסדים מדאיגים, של שוטרים וקצינים כאחד. להתפטרות אלה יש סיבות שונות. רצוני לשאול: האם להתפטרות אלה יש גם קשר לענין דרגות המשכורת? אני מניח שיש בוודאי קשר מסוים, אלא שאינני יודע מה משקלו של גורם זה.

טיפלתי באופן מיוחד בבעיה זו בעת היותי חבר ועדת השכר. בזמנו דרשה המשטרה להעלות את המשכורות של הקצינים והשוטרים. ועדת השכר הציע להזיז את הדירוג בשלב אחד. אני יודע שבדירוגים מסוימים יש קשר מסוים בין דרגות השוטרים והקצינים במשטרה לבין הדרגות בצבא. אם עוסקים בדרגות שכר של המשטרה, הרי שזה קשור במידה מסוימת בדרגות הצבא. הממשלה אישרה את הצעות הוועדה. אבל גם לאחר מכן - ואני אומר זאת כאזרח המדינה - בעיה זו מטרידה אותי. אני יודע שעל השוטרים והקצינים של המשטרה מוטלת מעמסה גדולה ותנאי עבודתם שונים לחלוטין מתנאי העבודה של שאר אזרחי המדינה, מבחינת העומס של שעות העבודה וכן מבחינת הסיכון - ובחינה זו נוגעת בעיקר לאנשי מסמר הגבול - וכן מבחינת הניתוק מהמספחה. תנאים אלה מחייבים את אזרחי המדינה שאינם נושאים בעול לתת דעתם לבעיה זו.

אבקש את המפקח הכללי של המשטרה להבהיר את הבעיה. אין בכונתי לומר שאני רואה פתרון לבעיה כתקציב שאנו עוסקים בו כרגע; אינני רואה לכך פתרון כאן. גם אם נגיע לכלל מסקנה שיש צורך לתקן את הדירוג של המשטרה. אולם חשוב להציג את הבעיה ולשוות לה את משקלה המתאים כדי שהיא תדריך את מנוחתנו ונעסוק בה.

החלק השני מתייחס באופן מיוחד למסמר הגבול. זו בעיה משותפת לכל השוטרים, אבל שם יש לה עוקץ מיוחד, עוקץ כפול. שאלת השכר מחריפה עוד יותר ביחס לאלה שעובדים במסמר הגבול, אשר תנאי עבודתם יותר קשים מאלה של השוטרים.

חבר-הכנסת הרצפלד העלה את הבעיה של חוליית 150 השוטרים של מסמר הגבול באזור הצפון אשר קוצצה לפני כשנה. כאשר ביקרנו במסקי הספר בצפון, שמענו על כך פרטים גם מהממונה על כך מטעם המשטרה וכן מאנשי המשקים.

מר י. סחר:

חבר-הכנסת קלמר שאל על הכנסות המשטרה מקנסות. אין לי אינפורמציה בנדון. סעיף זה מופיע בתקציב

בהי-המשפט.

מספר שוטרי התנועה מהווה 5% מכוח האדם במשטרה.

מספר השוטרים במדינה במשך השנים האחרונות לא גדל כי אם ירד. החל משנת 1953 ואילך יש הקטנה במספר העובדים, הקטנה ב- 300 איש משנת 1953 ועד 1957. בהתאם לכך קטן גם מספר שוטרי התנועה.

נכון אמר חבר-הכנסת א. כהן, שמצב הטיפול בעבירות קטנות הוא רע, אבל הוא איננו יותר רע מאשר באנגליה. הגילויים בשטח ההתפרצות הם כערך כמו באנגליה. נכון שאין עבודת מניעה בקנה-מידה מתאים. עבודת המשטרה בנויה על עבודת מניעה ועבודת חקירה, והמשטרה הטובה היא זו שמונעת את הפשע. הסיבה שאיננו עושים עבודת מניעה נעוצה במחסור בכוח אדם. דרושים לנו לפחות עוד 3,000 איש במשטרה ואין אנו יכולים לקבלם בגלל סיבות הקציביות וגם מפני שחסרים אנשים מהאימים במסגרת התקציב. דרושים לנו 12,000 איש, אם נביא בחשבון את הנוסחה המקובלת בעולם לגבי כוח האדם במשטרה, והיא - גודל השטח, גודל האוכלוסיה ומספר הפשעים. ההישגים שלנו מרובים. בשנת 1956 החזרנו רכוש גנוב בערך של 1 מיליון מתוך רכוש גנוב שהגיע ל- 4 מיליון, היינו - 25% מהרכוש שנגנב. זהו הישג לגמרי לא מבוטל בהתחשב עם המספר הקטן של השוטרים.

יש לנו תקציב ל-220 איש, ואיננו יכולים למלא אותו. אם בהצעת התקציב החדשה יש הגדלה של 200 איש, הרי זה אומר שבתחילת אפריל יהיו לנו 450 איש מתחת לתקן ואין מועמדים מתאימים. החומר האנושי המתאיב לשירות איננו מתאים. אם תביאו בחשבון גם את ההתפתרויות, יתברר לכם שהתקן הולך וקטן במקום שילד ויגדל.

חבר-הכנסת ספיר שאל, האם הקטנת התקציב פירושה חיטול. ההקטנה נובעת מייעול. ההצעה למעשה היא בדבר הגדלת התקן ב-200, כי אשתקד קיצצו אותו ב-150 ותוך השנה קיבלנו רשות משר האוצר להעסיק 50 איש נוספים בשביל הנגב. 50 איש אלה הצילו את הסדינה מצרות גדולות. פתחנו נקודות בישובי הנגב, ונקודת משטרה בישוב עולים חדש משמשת לא רק לשמירה על הסדר אלא היא מהווה גם גורם מחנך. שוטר לעמים אף פוסק בהלכות כשרות. יש לשוטר השפעה עצומה בישוב כזה.

הוצאות ריפוי ומס מקביל - כמעביד חייבת הממשלה בהשתתפות נריפוי, אבל נוסף לכך, כדי להקל על השוטרים, משלמת הממשלה מחצית חלקם במס מקביל.

אפשר לחפש פתרון בנוגע להענקה לקניית סיגריות.

לרשות המשטרה יש שני פייפרים, ואנו מנהלים משא ומתן בדבר השגת תקציב לרכישת הליקופטר. לפייפרים יש שדה פעולה נרחב; הם עורכים סיורים ועוסקים בהגשת עזרה, אבל אין בהם כדי לענות על הצרכים הספציפיים של הצלה כמו הליקופטר.

כלכלה לשוטרים - זוהי השתתפות המשטרה בהחזקת שוטר בשוי מחוץ למקום מגוריו. ההוצאות הן קטנות באופן יחסי כי אנו מקיימים מטבחים משלנו.

קיים הסדר בינינו לבין הסוכנות בנוגע לשמורים. הישובים החקלאיים הנמצאים בקרבת הגבול מחזיקים 514 שומרים. הסוכנות משתתפת ב-50% מהחזקתם של השומרים הללו.

חבר-הכנסת דיין שאל האם המשטרה השתכללה במשך הזמן. בדרך כלל יש עליה הדרגתית ביעילות עבודתה של המשטרה. אבל כאמור, עליה זו איננה מדביקה את הצרכים שהם הולכים ומתרחבים.

חבר-הכנסת רובין שאל בנוגע לאנשי המטה הארצי. המצב בעיר תל-אביב מחריף והולך. רחובות שלמים הפכו לבתי-בוסת. יש אזורים בהם מסוכנת ההליכה בלילה. יש הכרח להגדיל את כוח המשטרה בתל-אביב בערבים. אנשי המטה, לרבות הקצינים, יצטרכו לתת 5 שעות בשבוע לערב והם יעסקו בסיורים ברחובות העיר.

אמנם אהד נבחתום המעיד על עיטתו, אבל אומר כי דברי ההלל על אנשי משמר הגבול הם מוצדקים. רק לפני שבועיים שמעתי מפי הרמטכ"ל דברי תהילות ותשבחות על יחידת משמר הגבול שלקחה חלק בהתנגשות האחרונה בצפון עם הסורים. אנשים אלה עושים את מלאכתם בתנאים קשים, ומספרם קטן ביותר. כיום יש כ-800 איש במשמר הגבול. איננו מצליחים לגייס אחרים במקום המפוטרים והמתפטרים. בשעתו הניחו, לאחר מבצע סיני, כי הגבולות

יהיו שקטים ולכן הקטינו את המספר. יש גבולות מסוימים שהם חשופים, ולא רק אנו יודעים על כך אלא גם הצד השני. תחנת המטרה בנוי-יושע נסגרה, וזוהי תחנת גבול.

קיימתי שיחה עם ראש הממשלה, ביוזמתו, והועלתה הצעה בדבר הגדלת הכוח של מספר הגבול וכן גם תוספת תקציב לשמירה.

נשאלה שאלה כמה שוטרים מועסקים בהתיישבות. בהערכה ראשונה אני מניח שיש לנו לפחות כ- 2,000 איש העוסקים במטרה הכפרית.

אני מודה על מחמתו של חבר-הכנסת חזני בענין ההתקדמות שחלה בנימוסים וידיעת העברית. בנדון זה מושקעת עבודה רבה. השוטרים עוברים בחינות בשפה העברית תוך תקופת שירותו במטרה. המגמה היא שכל השוטרים יקבלו השכלה יסודית. 150 איש לומדים במוסד בשפרעם, וגם בעיר תל-אביב יש בית-ספר להשכלה יסודית.

אינני מסכים להנחה שהשוטרים יוצאים מכליהם בזמן ההפגנות. אני חושב שהם נוהגים בהתאפקות גדולה. אני חושב שחבר-הכנסת רובין עושה עוול גדול לשוטרים באמרו דברים אלה. שוטרים, כאשר הוא נאלץ להכות אזרח, הוא עושה זאת בכאב-לב גדול. השוטרים נקרא להגן על החוק והוא משתדל לשמור עליו עד כמה שאפשר בסובלנות ואדיבות. השוטרים נקראים לשמור על החוק, והם מוכרחים לבצע את חובתם, כאשר יש התפרעות או שימוש בכוח. תפקידה של המטרה הוא לדאוג לכך שאפשר יהיה לעבוד במדינה שאפשר יהיה להוציא מכונניות, אם יש צורך בכך. זהו תפקידנו ונבצע אותו. כאשר צריך יהיה להשתמש בכוח - נשתמש בו, אבל תמיד במינימום של כוח ולא במכסימום. אני מצטער שהופכים כל פרשה לענין פוליטי וכוחביים עליה בעתונות בצורה מסולפת.

עשינו נסיונות לצאת לפיזור הפגנות ללא מקלות ובלתי כובעי פלדה, ושכחנו יצא בהפסדנו. התוצאה היא שיש במטרה אינוולידים הטובלים מזעזוע מוח בגלל מכות שקיבלו בעת הפגנות. אי לכך, נחתי הוראה מפורשת לצאת למקומות כאלה עם מקלות מוסתרים וכן עם כובעי פלדה. לא יתכן כי נתן לאנשים להתפרע. כאשר יש הפגנה - מוכרח להיות קו גבול, כי אף פעם אין כל בטחון שההפגנה תעבור בשקט. תמיד יש גם מפגינים מהצד השני. הרוצים אתם שרחובות ירושלים יהפכו לשדה קרב?

נמל חיפה - קיים תיאום מוחלט בינינו לבין הנהלת הטכס והנהלת הנמל.

משכורות: שוטרים רוק משתכר 170 לירות, ושוטרים נשויים עם שני ילדים - 220 לירות. הממוצע הכללי של המשכורות מגיע ל- 235 ל"י. שוטרים מקבל מדים וכן שירותים חיוניים, כמו דיו. אבל פיצוי זה הוא קטן ואיננו עושה רושם על מתגייסים או על העוזבים את המטרה.

מה הפתרון? אנו מנהלים משא ומתן עם האוצר. טענתנו היא: תנו לנו פיצויים עבור שעות נוספות. אשתקד אמרתי בוועדת הכספים, שאני מתנגד תכלית ניגוד לתשלום בעד כל שעת עבודה נוספת. אינני רוצה בפירצה זו שיכולה לגרום לכך, ששוטרים יאריכו בכוונה את מספר שעות העבודה בעת חקירה וכדומה כדי לקבל תשלום נוסף. אבל יש לנו הצעה שהיא הגיונית ואף מקובלת בכמה משטרות בעולם. יש ארצות בהן מקבל השוטר תוספת גלובלית של 20% ממשכורתו עבור שעות נוספות. אנו מציעים תוספת גלובלית של 10% לכל המטרה, כפיצוי בעד שעות נוספות. אבל זאת בתנאי - שלא יגבו את התוספת הזאת בצורת מס הכנסה. טרם נתקבלה תשובה בנדון. אני סבור שתוספת זו יכולה לשמש פיצוי לשוטרים ולהפיג את ההתמרמרות.

נסיעות השוטרים - הגיוס למטרה איננו בא מהערים. המועמדים הם על-פי רוב מישובי עולים, מהפריפריה הרחוקה. מטבע הדברים שתופעה זו מחייבת נסיעות. הפתרון נעוץ בהקמת דירות מתאימות.

אני חולק על דעתו של חבר-הכנסת לורנץ הסבור שאנו נוהגים לעצור אנשים בקלות יתרה. אם יש דעה סבירה על עבירה שנעברה - הדבר מחייב חקירה. כדי לחקור אדם - צריך לעצרו, כן צריך למנוע בערו

מלהתקשר עם אנשים אחרים מכחוך שמה הדבר יזיק לחקירה. רק במקרים מיוחדים, רשאים להחזיק אדם למעלה מ-48 שעות. אנו מביאים את הנעצר תוך 48 שעות לפני השופט, והשופט הוא שקובע האם המשטרה צודקת אם לאו. לעתים השופט איננו נותן צו מעצר ל-15 יום. לעתים מגבילים אותנו ל-5 - 3 ימים. אין לנו סטטיסטיקה בנדון. הדברים תלויים בשיקול-דעתו של הסמל. בכל מקרה בו אנו חושבים שלא היה שיקול מספיק - אנו מענישים על כך. יש לנו בית-דין חוקר והשוטרים חוששים מכך. בית-דין זה הוא כחרב דמוקלס החלופה מעל ראשיהם, והיא לעתים כובלת את ידיהם של השוטרים. (ש. לורנץ: מדוע צריך להחזיק במעצר מפגינים?) עיכבנו מפגינים שהשתתפו בהפגנה קודמת. הבאנו אותם בפני בית-הדין אשר קיבל את הנימוק שלנו. מחזיקים אותם כיוון שהם מועדים להפגנות. לו היו מסכימים לחתום שהם לא יפגינו - לא היינו מחזיקים בהם.

אני מסכים שאין זה מתפקידו של השוטר להזהיר אותם, פרט אם נשלחו לכך על-ידי מישהו ממשרד הבטחון. לו היו מביאים לפני דוגמה קונקרטיה - הייתי מברר אותה.

האם אין עצה אחרת לפיזור הפגנות? אנו מתלבטים בסוגיה זו. לא רק שאיננו רוצים שפיכות דמים, אלא שאנו חרדים לאותם אנשים בעלי לב חלש וחוליים. יש דרך אחת - פיזור הפגנה באמצעות מים, אבל זרם חזק של מים איננו פחות מסוכן מאשר מקל. כמוכן שאין ברצוננו להשתמש בגזים מדמיעים, כי אנו יודעים לאיזו הסתה יביא הדבר. הדרך היא פשוטה - שימוש בכוח מינימלי.

אין בידי סטטיסטיקה על מספר המפגינים שנשפטו.

קיימת חלוקה גיאוגרפית בינינו לבין זה"ל. אנו אחראים לשטח מראש הנקרה ועד זכרה. מסמר הגבול חייב לשמור ומספר אנשיו איננו מספיק. ראש הממשלה רשם לפניו את התביעה להגדיל את התקן של מסמר הגבול. גם לו היינו מקבלים את אותם 150 איש למסמר הגבול, לא היה נודע כי באו אל קרבנו.

אני מודה שהעופס על ישובי הספר הוא גדול ביותר. אנו מספקים מתקציב זה את 514 השומרים. גם רכז הבטחון השוטף בכלל בתקציב מסמר הגבול.

מר קרון: אשר לשוני ברמת השכר - הרי אלה היו אנשים מקומיים שהיה להם מסק במקום, ונוסף לכך עסקו בשמירה. כיום רוב האנשים אינם אנשי המקום. האוצר איננו מסכים להגדלת המשכורת.

מר י. סחר: הפורמולה של הדיור היא פשוטה: המצב המשפחתי והוותק במשטרה. אנשי מסמר הגבול הם בדרך-כלל רווקים וגם הוותק שלהם איננו גדול. מסתבר איפוא שרק בודדים מגיעים לשיכון. הם גרים במרוכז בבסיסים שלהם. קיימת תכנית בדבר הקמת מושב ליד אייל. אנו רוצים לעשות נסיון כזה, שיש בו מן החיוב וגם מן השלילה. אין זה בריא לרחק אנשים העוסקים בתפקידים כאלה למקום קבוע. כמו-כן התיישבות עלולה לעודד עזיבה.

אזהרת השוטרים על מלכודות - זהו חלק ממבצע האדיבות. אינני מסכים לתלונה שהשוטרים אינם הוגנים. נכון שמתקבל הרושם של מקח וממכר, וזאת בגלל הפרשים בספידומטרים. יש הוראה לשוטרים לתת "קרדיט" של 10% בגלל הפרשים אלה, ולהפחית את מספר הקילומטרים בהתאם לכך כדי להיות הוגנים. עכשיו מציעים חוק חדש המעניק סמכויות רחבות ביותר למשטרה. ועדת החוקה, חוק ומשפט רצתה להעניק לנו סמכות יותר רחבה אולם לא הסכמנו לכך, כי לדעתנו אסור שבמדינה דימוקרטיה יהיו למשטרה סמכויות כאלה.

החוק החדש המוצע מחמיר עד כדי כך שהוא מחייב לשלוח למאסר וכן לשלול רשויות לתקופות ארוכות. בחוק זה נעוצות שתי סכנות: האחת - קיימת אפשרות שעוול גדול ייעשה לנאשם לפי עדותו של איש אחד, השוטר, שגם הוא עלול להיות לפעמים סובייקטיבי; שנית - כן קיימת סכנה של שחיתות. אם נהג של מכונית גדולה מק-דיזל יעבור עבירה שעבורה ישלל

רשיונו לתקופה ארוכה - הרי כדאי יהיה לו לשחד את השוטר בסכומים ניכרים ובלבו שישתוק ולא יביאו למשפט. אם עד כה הייתה המשטרה בקייה, הרי אינני יודע מה יהיה בעתיד. נצטרך להבטיח סידורים מתאימים כדי שנוכל לעמוד בנקיון הכפיים שלנו גם להבא.

הגדלת הכוח שנקבל, היינו - אותם 200 איש רובם ככולם ילכו לתפקידי תנועה, ורק חלק קטן לישובי עולים. תחנת נבי-יושע בוטלה ואפתח אותה שוב אם אקבל את האנשים בחזרה. מקום זה תובע החזקת מחלקה שלמה.

כביש הצפון בגבול סוריה איננו בטוח. משמר הגבול מסייר באזורים אלה, אבל אין ספק שצפויה שם סכנה של צליפה. בשבועיים האחרונים לא היו צליפות באזור הזה. משמר הגבול נמצא תמיד בשטח. הוא איננו מסייר די הצורך, אבל אין כביש גבול שאין עוגרים בו לפחות פעם ביום ובליילה. בכביש כזה צריך לערוך סיורים בתדירות. אם אין כוח אדם למטרה זו - אין עושים זאת.

ז. סוזאניב: אני בכל-זאת מבקש את המשטרה לשקול, האם אין מקום לגיוס אזרחים לשירות במיוחד בתל-אביב. אני מציע שבעיה זו תיבחן לא עם אנשי הצבא, אלא עם חוגים אזרחיים שונים בעירייה. הרושם שלי הוא, כי יש לכך ערך חינוכי להבנת בעיות המשטרה. לפי הערכתי יימצאו אנשים שיקדישו זמן לכך.

היו"ר י. גורי: אני סבור שהתנדבות לא תועיל; זהו ענין של חוק וכופר.

מר י. סחר: עשינו ניסיון כזה באמצעות ארגון ותיקי ההגנה. בתל-אביב לא הצלחנו לגייס אנשים. בירושלים הנסיון הצליח, אולי בגלל קרבת העיר לגבול. אני מוכן ללמוד את הבעיה.

היו"ר י. גורי: אנשי הספר קיבלו על עצמם את חוק הגבול, מבלי שהכנסת חוקקה אותו. זהו חוק אכזרי שמוכרחים לקיים אותו ולתת מספר לילות בחודש, ואילו אנו בכל-זאת ישנים במנוחה. לא במקרה השתמשתי במלים "חוק וכופר".

י. בדר: הפגנות במדינה דימוקרטית הן לגיטימיות, גם אם הן עלולות להתפרע. לדעתי, יחסה הראשוני של המשטרה להפגנה צריך להיות חיובי. אני סבור שגם להפגנות הדתיות בירושלים יש לתת רשיון (מר י. סחר: כאשר ניתן רשיון - הם לא רצו להפגין). קיים קושי לגבי הדין של חמשה ימים. לא תמיד אפשר לעמוד בזה. דרושה גמישות יתר בנדון. אינני מתעלם מקשיי המשטרה בירושלים. בזמן האחרון הרושם הוא שהמשטרה פועלת במידה רבה של התאפקות.

יחס הציבור למשטרה - האין זה נכון שלפעמים התנהגות השלטונות עצמם, כגון צורת ניהולו של משפט כפר קאסם שנמשך שנתיים בתנאים של תעמולה והסברה - היא גם כן מהווה גורם להתפרויות? האם עובדות כאלו אינן פוגעות גם כן במעמדה של המשטרה בציבור?

מדוע אינכם עורכים תכנית לפיה תינתן לשוטר תמורה מלאה בעד השעות הנוספות שהוא עובד? כאשר מטילים על השוטרים באופן מאורגן פעולה נוספת מיוחדת, אפשר לבדוק אותה וכן לבחון בכמה עבודה כרוך הדבר. מדוע לא תחשבו בענין זה על תמורה נוספת?

באוטוריה היה נהוג, שכל שוטר לאחר שנות שירותו קיבל משרה אחרת בתנאים אחרים. שהיה בבחינת המשך השירות. אצלנו קיימת שיטה אחרת: שוטר מבוגר מסתובב ברחובות, ואילו במשרדים יושבים צעירים. הפנסיה המובטחת איננה מושכת אנשים לשירות במשטרה, אפילו היא ניתנת לאחר 25 שנות שירות. הבטחת המשך הקריירה בשירות ממלתי בגיל יותר מבוגר, בתפקיד המתאים יותר לגיל, לנסיון ולמידות האחריות - היתה מהווה כוח מושך.

מ ר י . ס ח ר : אין ספק שמשפט כפר-קאסם הייתה לו השפעה על דעת הציבור.

אני חושש מפני שעות נוספות מאורגנות. זו פירצה שקוראת לשחיתות. התוספת המוצעת על-ידנו עלולה לפתור את הבעיה.

חבר-הכנסת בדר דיבר על המשך השירות. הוא מתפרץ כאן לדלת פתוחה. אנו תובעים זאת לא רק מהבחינה שציינן אותה חבר-הכנסת בדר. יש אצלנו אנשים שהפכו להיות נכים, אנשים טובים ומוכשרים שאינם כשרים לעבודת משטרה. הגענו להסכם עם נציבות שירות המדינה, אולם איש מאנשי המשטרה טרם נתקבל לעבודה במשרד ממסלתי אחר. רק כאשר יתקבל חוק בצדון ימצא פתרון לבעיה.

ה י ו ר י . ג ו ר י : אנו עוברים עתה להצבעות על תקציב משרד החקלאות.

תקציב משרד החקלאות (הצבעות)

ה צ ב ע ה

- הצעת חבר-הכנסת בדר להפחית לירה אחת מסעיף הנהלה ושירותים - לא נתקבלה
- הצעת חבר-הכנסת בדר להפחית 100 לירות מסעיף האגף לבעלי חיים - לא נתקבלה
- הצעת חבר-הכנסת ספיר להוסיף 100 אלף לירות לסעיף ססיפנדיות לתלמידים בבתי-ספר חקלאיים - לא נתקבלה
- הצעת חבר-הכנסת ספיר להוסיף 35 אלף לירות לבית-הספר החקלאי בפרדס-חנה - לא נתקבלה
- הצעת חבר-הכנסת ספיר להוסיף לירה לבית-ספר לדרייג מבואות ים - לא נתקבלה
- הצעת חבר-הכנסת ספיר להפחית לירה מסעיף המדור למשקי עזר - לא נתקבלה
- הצעת חבר-הכנסת ספיר להפחית לירה מהמרכז המשותף לתכנון - לא נתקבלה
- הצעת סיעת מק"י להעמיד את תקציב המשרד על 12 מיליון - לא נתקבלה

הצעות הוועדה לסעיפים הנ"ל - נ ת ק ב ל ו

התקציב הרגיל של משרד החקלאות, כהצעת הוועדה - נ ת ק ב ל

הצבעות על תקציב הפיתוח (חקלאות)

- הצעת חבר-הכנסת בדר להפחית 100 לירות מסעיף "הלוואות לסוכנות היהודית להתיישבות חדשה" - לא נתקבלה
- הצעת חבר-הכנסת בדר להפחית לירה מסעיף "השקיה" - לא נתקבלה
- הצעת חבר-הכנסת בדר להפחית 100 אלף לירות מסעיף "הלוואות להרחבת משק בעלי חיים" - לא נתקבלה

ה צ ב ע ה

הצעות חבר-הכנסת ספיר:

- לא נתקבלה ההצעה להפחית לירה מסע"ף "התישבות חדשה"
- לא נתקבלה ההצעה להפחית לירה מסע"ף "הלוואות לשיכון בהתישבות חדשה"
- לא נתקבלה ההצעה להפחית לירה מסע"ף "הלוואות והשקעות במקורות"
- לא נתקבלה ההצעה למחוק את הסע"ף "בנק ישראל לחקלאות" -
7 מיליון ולהעביר את הסכום לסעיפים הבאים:
1. 1,000,000 להלוואות לקרנות משותפות
2. 5,000,000 להלוואות לזמנים בינוניים
3. 1,000,000 להלוואות להקמת בניני משק ורכישת ציוד
- לא נתקבלה ההצעה האלטרנטיבית להעביר 3,5 מיליון לסע"ף חדש "הלוואות למשקים נפגעי בצורת"
- לא נתקבלה ההצעה להפחית לירה מההלוואות למשקי עזר
- לא נתקבלה ההצעה להפחית לירה מסע"ף "נסיעת 33,000 דונם פרדס"
- לא נתקבלה ההצעה להפחית לירה מסע"ף "הלוואות לביצוע פעולות במשקי שיקום וביסוס"
- לא נתקבלה ההצעה להפחית לירה מסע"ף "מרעה טבעי"
- לא נתקבלה ההצעה להפחית לירה מסע"ף "הלוואה לחברה ליצוא חקלאי"
- לא נתקבלה הצעת סיעת מק"י להעמיד את סע"ף מפעל המים הארצי על 12 מיליון

הצעות הוועדה לסעיפים הנ"ל - נתקבלו.

היו"ר י. גורי:
הצעת הממשלה לתקציב זה היתה 105 מיליון.
הצעתי להוסיף 25 מיליון לתקציב זה.
אני מעמיד להצבעה את הצעתי.

ה צ ב ע ה

הצעת חבר הכנסת גורי להעמיד את התקציב על 130 מיליון - נתקבלה

(הישיבה ננעלה בשעה 14.00)

(מקום קודם 1/6/58)
- 11 -

לפני כן רשמה - אד

ועדת הכספים - 11.3.58

תקציב משרד הבריאות - הצבעות

"הנהלה מרכזית ומחסנים" -

- י. בדר מציע להפחית 1 ל"י - ההצעה לא נתקבלה
  - ז. סווייב מציע להוסיף 1 ל"י - ההצעה לא נתקבלה.
- הצעת הממשלה - נתקבלה

"תמיכות במוסדות רפואה" -

- י. בדר מציע להוסיף מליון לירות - ההצעה לא נתקבלה
- ז. סווייב מציע:
  - א. להוסיף לסעיף "מטות כלליות" 925,400 ל"י - ההצעה לא נתקבלה
  - ב. להוסיף לסעיף מטות כלליות- ושירות מקומיות 394,800 ל"י - ההצעה לא נתקבלה
  - ג. להוסיף לסעיף "מטות כלליות מוסדות צבוריים" 493,500 ל"י - לא נתקבלה.
  - ד. להפחית ב"קופות חולים" 1,813,700 ל"י - ההצעה לא נתקבלה

הצעת הממשלה - נתקבלה

"שיקום חולי נפש" -

- ז. סווייב מציע להוסיף 100,000 ל"י - ההצעה לא נתקבלה
- הצעת הממשלה נתקבלה

"תחנות לבריאות הנפש" -

- ז. סווייב מציע להוסיף 100,000 ל"י - ההצעה לא נתקבלה
- הצעת הממשלה נתקבלה

"הרחבת ושיפור שירותי בריאות הנפש" -

- ז. סווייב מציע להוסיף 250,000 ל"י - ההצעה לא נתקבלה
- הצעת הממשלה נתקבלה

"לשכת הבריאות המחוזית, ירושלים" -

- ז. סווייב מציע להוסיף 50,000 ל"י - ההצעה לא נתקבלה
- הצעת הממשלה נתקבלה

"לשכת הבריאות המחוזית, תל אביב" -

- ז. סווייב מציע להוסיף 100,000 ל"י - ההצעה לא נתקבלה

"לשכת הבריאות המחוזית, חיפה" -

- ז. סווייב מציע להפחית 150,000 ל"י - ההצעה לא נתקבלה.
- הצעת הממשלה - נתקבלה

א. וילנסקה מציעה להוסיף לתקציב המשרד 30 מליון ל"י

- ההצעה לא נתקבלה.

"השקעות במוסדות פפואיים" -

ז. סווייב מציע להפחית 2,000,000 ל"י - ההצעה לא נתקבלה.

הצעת הממשלה - נ ת ק ב ל ה

י. קרגמן: היחה בקשה להביא לחשומת לב שר הטיאות את הדיון שקיימה הוועדה בקשר להקמת בית חולים בחדרה במבני עץ.

י. ספיר: אתנגד לכל בקשה כאאת אם פרושה שהשר יוכל בהסתמך על כך להפסיק את הקמתו של בית החולים כליל.

היו"ר י. גורי: לא נתעכב על זה עכשיו.

משרד הדחנות - ה צ ב ע ו ת

י. בדר מציע:

- א. ל"מחלקה לישובי עולים" - להוסיף 1 ל"י - ההצעה לא נתקבלה.
- ב. ל"מועצות דתיות-השתתפות" להפחית 1 ל"י - ההצעה לא נתקבלה.
- ג. ל"שרותים דתיים בישובי עולים ובמעברות" להפחית 140,000 ל"י - ההצעה לא נתקבלה.

ש. לורנץ מציע:

- א. "השתתפות בהקמת בנינים ומוסדות דתיים" - להוסיף 55,000 לירות - ההצעה לא נתקבלה
- ב. ל"תמיכה בישיבות" להוסיף 430,000 ל"י - ההצעה לא נתקבלה
- ג. ל"ישיבות חדשות" להוסיף 75,000 לירות - ההצעה לא נתקבלה.
- ד. ל"שרותים דתיים בישובי עולים ובמעברות" להוסיף 70,000 לירות - ההצעה לא נתקבלה
- ה. ל"התקנת מקוואות בישובי עולים" להוסיף 40,000 לירות - ההצעה לא נתקבלה
- ו. מ"פעולות מיוחדות בישובי עולים" להפחית 1 לירה - ההצעה לא נתקבלה
- ז. להוסיף סעיף "שעורי תורה בעיר ובכפר" להוסיף 100,000 לירות - ההצעה לא נתקבלה.

תקציב הפיתוח:

הצעת הוועדה להוסיף 750,000 לירות "הקמת בנינים לצרכים דתיים" - נתקבלה.

תקציב משרד הדחנות, 4,014,000 ל"י - נתקבל

משרד המשפטים - שאלות ותשובות

י. ספיר:
ברצוני לדעת איזה הכנסה מביאות האגרות (פרט לאגרות בתי-המשפט) שגובה משרד המשפטים על-ידי רישום נכסים, משרד המקרקעין וכיוצא באלה. בשנים קודמות עלו הכנסות אלו על הוצאות המשרד.

מהו הנסיון בהעסקת מתמחים במשרד המשפטים?

מהו המצב באותה פרשה ישנה של תקמת בנינים לבתי-המשפט? נציג האוצר הודיע לנו כמה פעמים שנמסר למשרד המשפטים כי אין כל עיכוב פיננסי בענין זה, ובמידה שמשרד המשפטים יודיע שהוא מוכן להתחיל בביצוע, לא תהיה כל בעיה של מימון. ענין זה הוא חמור, גם מבחינת כבודו של המשפט וגם מבחינת הסבל הנגרם לציבור. נמסר לנו כאן תאור מחריד על המצב בבתי-המשפט, ומאז ניתנה ביוזמת חברי הוועדה עדיפות ראשונה להקמת בנינים אלו. העיכובים באו מסיבות שונות לגמרי: לא נקבע מגוש, לא היחה מוכנה תכנית וכדומה. אני רוצה לדעת מי אחראי לכך, כדי להציגו באופן הברור ביותר בפני דעת הקהל כאשם במצב. אם לא יוכלו לציין בפנינו מי הוא האחראי, הרי אני קובע בוודאות שהאחראי הוא משרד המשפטים, היינו זו אחריותו של שר המשפטים.

י. בדר:
אני רוצה לשאול קודם-כל מתי תסתיים הקמת הבנין לבית-המשפט בתל-אביב, והאם אפשר בינתיים לעשות משהו לשיפור מצב ההיגיינה בבנין השן?

מה מצבו של השרות המשפטי?

ז. סוזאייב:
בעבר היה קיים הסדר לפיו יכלו נציגי חברות ומוסדות המטפלים ברישום משכנתאות, לבקש את העברת התיקים ממקומות שונים בארץ לתל-אביב, כדי לבצע את הרישום במרוכז במחלקת רישום הקרקעות שם. לפני שבועיים בערך שמעתי כי בוטל הסדר זה, והאנשים המטפלים ברישום - בדרך-כלל פקידים אחראים בבנקים ובחברות - נאלצים לבטל זמן עבודה יקר בנסיעות לכל מיני מקומות בארץ. ברצוני לשאול מדוע בוטל הסידור שהקל על העבודה וחסך בהוצאות.

שאלה שניה נוגעת להתחדשות עונשים אדמיני-סטרטיביים. בשבועות האחרונים נודע לי על כמה מקרים בהם הגישו משרדי הממשלה תביעה פלילית נגד כמה עבריינים, ולפני שהענין הגיע לבירור משפטי כבר הוטלו עונשים אדמיניסטרטיביים (שלילת הרשיון וכדומה). ההנמקה שניתנה היא שיגרתית: המשפט יארוך זמן כה רב, ובינתיים אי-אפשר להשאיר את האיש ללא עונש. זו הנמקה ראשונה, כי יתכן שהאיש לא יצא כלל אשם במשפט ובינתיים כבר יוטל עליו עונש - או שיחכן וייענש פעמיים על אותה עבירה. יתכן שצריך היה לקיים את ההסדר אליו הגענו בשעתו (מטעם משרד המסחר והתעשייה) לפיו ניתן תור-קדימה לסוג מסויים של עבירות.

רצוני לשאול מה היה במשך שנת 1957 המצב בקשר לפשיטות-רגל ופרוק חברות ושותפויות. אני רוצה לראות בכך מודד מסויים למצב המשק.

א. הרצפלד:
באיזו מידה חל שינוי בהקמת הבנינים לבתי-המשפט.

שנית, באיזו מידה כבר חוקן מצב הפיגורים במשפטים שהצטברו ללא סוף?

א. בהיר:
מהו המצב של התקנת ספר הסדר הקרקעות? האם בחמש השנים הקרובות יספיקו להשלים את הסדר הקרקעות?

מר קוקיה:

בקשר להסדר הקרקעות החליטה הממשלה בסוף שנת 1956 להעניק תקציב מיוחד למבצע של הסדר הקרקעות בצפון הארץ. משרד המשפטים הקים ועדה עליונה בהשתתפות כל הגורמים הנוגעים בדבר: אגף רישום והסדר קרקעות (ממשרד המשפטים) מחלקת המדידות (ממשרד העבודה), אגף הנכסים (ממשרד האוצר) והאפוטרופוס לנכסי נפקדים. תפקידה של הוועדה היה לקבוע עדיפויות של הסדר הקרקעות באזורים השונים, בהתחשב עם נתונים בטחוניים שהביא מדי פעם בפעם נציג הממשל הצבאי בפני המועצה. כמו-כן הקמתי בצפון הארץ ועדה מבצעת בהשתתפות אותם הגורמים, הדואגת להוצאה לפועל של החלטות המועצה העליונה.

מאז החליטה הממשלה להחיש את הסדר הקרקעות חלה התקדמות מה, אם כי לא משביעה רצון בכל המובנים. הסיבה העיקרית לעיכוב היא חוסר כח אדם מאומן ומתאים לסוג מסויים זה של עבודה. עבודה זו קשורה בתנאים מיוחדים אשר לא כל אחד מוכן לקבל על עצמו. המועמד צריך לדעת ערבית וצריך לחיות בכפרים במשך כמעט כל ימות השבוע. כן הוא צריך לדעת לקרוא מפה, לקבוע גבולות וגם ידיעה מסויימת במשפט וביחוד בפקודת הקרקעות.

אמנם התכוונו לערוך קורס מיוחד, אך קשה היה לקבל אנשים ברמה שתתאים אפילו להתחלה של קורס. אין גם כל בטחון שעם סיום הקורס יוכלו אנשים כאלה לקבל את המשרות. לכן לא נמצא את הפתרון גם בקורס.

היה עיכוב נוסף, שגם באגף הנכסים אין כוח אדם מתאים. זה מנע בעד הגשה בזמן של החביעות אשר צריך היה להגיש בשם אגף הנכסים וגם האפוטרופוס לנכסי נפקדים, כדי לעכב את מרוץ ההתיישנות. אנו מקווים שבמשך השנה תחול התקדמות.

המדובר הוא קודם-כל בשטח של 600,000 דונם בצפון הארץ, מהם רשומים על שם המדינה כ-250,000-200,000 דונם. במשך השנה אנו מקווים להסדר של שטחים עד 180,000 דונם, לפי התכנית הקיימת. במשך השנה השוטפת הוסדר מעט מאד בגלל הצמצום בכוח אדם. כמו-כן היה עיכוב בגלל מבצע סיני, ומשום שבעונת החורף יש בכלל קשיים להוציא את הפלוגות לשטח. הקושי העיקרי הוא חוסר היכולת לאמן צוותות מתאימים לעבודה בכפרים. התקציב הועמד לרשותנו במלואו, אך הבעיה היא בעיית כוח האדם.

אשר לפשיטות-רגל, היו בשנת 1957-52 מקרים; פירוק חברות - 39 מקרים. יש רשימה מלאה של סיבות אשר נראו בעיני מקבל הנכסים הרשמי כגורמים לפשיטות-הרגל: חוסר נסיון וידיעה בכמה מפעלים, ריבית קצוצה, הוצאות פרטיות מוגזמות, הפסדים בהלוואות ובעסקי מימון מפוקפקים, הלוואות גדולות למחיה, הפסד בעבודות-קבלנות, חוסר הון עצמי, מכונות בלתי מתאימות למטרת הייצור של המפעל, הפסדים בהקצבת חומרים, הוצאת כספים במירמה, מתן ערבויות לחברה מפוקפקת ועוד ועוד. עיקר הסיבות לכשלון היו הלוואות בריבית קצוצה ומחיה ברמה גבוהה יותר מאשר המצב המשקי איפשר, וכן חוסר הון עצמי. יש גם חאור מפורט של העפמים המשקיים בהם אירעו מקרים אלה.

חבר-הכנסת סוזאייב שאל מדוע הפסיקו להעביר את התיקים ממקומות שונים בארץ למשרד רישום הקרקעות בתל-אביב. הקמנו לשכה לרישום קרקעות בפתח-תקוה, לאחר שמצאנו כי בסביבה זו 20% מכל העבודה הנעשית במשרד התל-אביב. הנטייה היא להקים נפות של רישום קרקעות במדינה כולה. הלשכה בתל-אביב עושה את מחצית העבודה הנעשית במדינה כולה. אם יש לשכה בפתח-תקוה ולשכה בנתניה, לא יתכן להכריח את כל האנשים הנוגעים בדבר לנסוע לתל-אביב, משום ששם נמצאים פקידי החברות. לא יתכן שלנוחיות עורכי-הדין נביא את האנשים מאזור נתניה ומאזור פתח-תקוה לתל-אביב, שם המשרד עמוס בלאו הכי. גם כאשר צריך לנהל משפט באיזה שהוא מקום נוסע העורך-דין לאותו מקום ואינו דורש את העברת התיק לתל-אביב משום שהוא עובד שם. נוסף על כך היינו צריכים להקל גם על עבודת הלשכה בתל-אביב, ועל האנשים הבאים לצורך הרישום העיוני, אף-על-פי שהם מתגוררים במקומות אחרים. על-ידי פתיחת לשכות באזורים השונים נוכל לקיים שירותים תקינים ויעילים בארץ כולה. אנו מוכנים לעשות רק מקרים יוצאים מן הכלל לגבי אנשים חולים, שאינם יכולים לנסוע.

אשר לעונשים אדמיניסטרטיביים, לא שמעתי על קרים של פעולה בשני כיוונים: גם הגשת תביעה לבית-המשפט וגם הטלת ונש אדמיניסטרטיבי. אם חבר-הכנסת סלזאייב יפנה את תשומת לבי לקרים מסויימים בהם זה קרה, אוכל להפסיק את הדיון הפלילי אם זכריין בא על עונשו בדרך אדמיניסטרטיבית. במקרה ונשלל רשיון, ין ספק שבית המשפט יביא זאת בחשבון כאשר יקבע את מידת העונש.

הנסיון שעשינו בהעסקת מתמחים הצליח. ברוב מקרים הם תורמים תרומה לא קטנה לעבודת משרד המשפטים. אמנם בחודשים ראשונים לא זו בלבד שאין הם מסייעים אלא הם גם מעכבים במידה מסויימת עבודה המעשית, אולם לאחר כמה חודשים יש תוצאות טובות ביחוד אם הבחירה יא בחירה קפדנית. החל מן ה-1 באפריל יקבלו המתמחים 75 לירות לחודש מקום 60 לירות. סכום זה נקבע בעקבות הסכם עם הסתדרות עורכי-הדין, גם עורכי-הדין הפרטיים ישלמו כך למתמחים במשרדיהם. עלי לציין כי אנגליה ובאמריקה, שם מחייבים גם כן החמחות, משלם המתמחה לעורך-דין לא מקבל ממנו דבר. אצלנו משלמים למתמחה, כי המצב קצת שונה. אינני כול לומר ש-75 לירות זה סכום גדול, אבל לאור העובדה שהאיש לומד אינני ושב שזה סכום קטן מדי. הייתי מעדיף כמובן אילו אפשר היה להגיע ל-100 לירות.

אין ספק שמשרד המשפטים נושא עצמו, אפילו אם לא ברא בחשבון את ההכנסות מאגרות בתי-המשפט. האגף לרישום והסדר קרקעות לבד מכניס כ-3 מיליון לירות לשנה. אגף הרשם הכללי מכניס לא פחות מיליון לירות. יש בתקציב משרד המשפטים עודף של קרוב ל-2 מיליון לירות לשנה - מלבד ההכנסות מאגרות בתי-המשפט.

שופט אייזנברג: אני שמח לערנותה של ועדת הכספים בקשר לבניין בתי המשפט, אולם אני חושב שלא נוכל למצוא את אשם. היו גורמים שונים, ואי-אפשר להטיל את כל האשמה על נאשם אחד. דיון האחרון בוועדת הכספים הוחלט להתחיל לפעול להקמת מבנים לבתי-משפט. בעיקר התחלנו בפעולה להקמת המבנים של בית-משפט השלום ובית-משפט המחוזי בחל-אביב. נתקלנו בקשיים גדולים מאד. כאשר לאחר ודשים אחדים הצלחנו לאתר חלקת אדמה בקריה והתחלנו בהכנת תכניות, נייע משרד הבטחון את התנגדותו להקמת בתי-המשפט בקרבת המבנים של צבא. מסיבה זו בוטלה התכנית. טענתם הייתה כי לא רצוי שהקהל הבא בתי-המשפט ימצא בקרבת המבנים של משרד הבטחון, ועל-כן התנגדו לתכנית ו גם הרמטכ"ל וגם שר הבטחון. אתרנו גם חלקה אחרת, ושוב מאותה סיבה י-אפשר היה לבנות עליה. סוף-סוף הצלחנו על-ידי מאמץ כביר לאתר חלקה ל 15 דונם גם כן בקרבת הקריה, הודות לעזרתו של האוצר ולהסכמתה של יריית חל-אביב. אנו עומדים להקים שם בנין לבית-משפט השלום ולבית-משפט המחוזי. נחנו כבר הוראה להכין את התכניות. כמובן שצריך להוציא כרז, וזה לוקח זמן. אני הצעתי למסור את הביצוע למהנדסים פרטיים יעשו זאת מהר יותר עם קבלנים פרטיים - אמנם חחת השגחת מע"צ. לכן אה התנגדות, כי הם אומרים שנסיונם מלמד שביצוע העבודה עצמה על-ידי ע"צ רצוי יותר מבחינת טיב העבודה וגם מבחינת מהירות הביצוע. רק פני יומיים הייתה לי שוב ישיבה עם אנשי מע"צ בקשר לענין זה.

מלבד בנינים אלה עומדים להקים עוד ארבעה מבנים בתי-משפט שלום: באשקלון, בבאר-שב, ברחובות, ובחדרה. כבר אתרנו גם ת הקרקע. אני מקווה שתוך חודשיים-שלושה נוכל לגשת לבנין. כמו-כן נו עומדים להרחיב את בית-המשפט המחוזי בחיפה, כי גם שם המצב קשה. מנס אי-אפשר להוסיף קומה לבנין הנוכחי, אך יש הצעה להקים אגף נוסף ל עמודים שימשש ללשכות השופטים, ועל-ידי-כך נוכל גם להרחיב את ולמות בתי-המשפט.

במשך שנה זו הרחבנו את בתי-המשפט בנחניה, בפחה-קוה ובבאר-שבע, על-ידי שכירת חדרי נוספים. גם בחל-אביב שכרנו 24 דרים נוספים והפכנו אותם לאולמות, לשכזת ומשרדים. על-ידי-כך הוטב מצב זמנית בבית-משפט השלום. אנו עומדים להחזיר את הדיון בבתי-משפט ונים על-ידי שכירת מבנים בקרבת בית-המשפט.

אני רוצה לציין שיש כיום הבנה ואהדה מצד האוצר לצרכים של בתי-המשפט, הן בקשר לעובדים הנוספים שביקשנו והן בקשר להרחבת המבנים הקיימים ולהרחבת חדשים. אני רוצה לציין עם זאת שהגשתי הערכה תקציבית בכמה צריכה לעלות לנו הקמת מבנים אלה ולא קיבלתי תשובה כל שהיא מן האוצר. אני שומע כאן שהאוצר הבטיח לתת את התקציב, ויתכן גם שלולא כן היו מודיעים לי מיד תשובה שלילית.

הקמת בית-משפט שלום ומחוזי בתל-אביב צריכה לעלות כ-2,250,000 לירות. זו לא תהיה מעמסה כבדה על האוצר, כי סכום זה יכול להתחלק על שלושה תקציבים. לפי הערכת מע"צ הבניה תימשך שנתיים וחצי, ואני מקווה שנוכל להתחיל את הבניה בזמן הקרוב. הרחבת הבנין בחיפה והבנינים שצינתי כי נקים בחדרה, רחובות, באר-שבע ואשקלון - כל אלה יחד יעלו לנו בשנת התקציב הנוכחית עוד מיליון לירות. עלי לציין שכאשר פנינו לאוצר בבקשה לאשר את ההוצאות להרחבת הדיור הנוכחי, לא נתקלנו בקשיים.

האשמה בעיכוב איננה על-כך אשמחו של שר המשפטים או של מנהל בתי-המשפטים. שר המשפטים עשה מאמץ גדול כדי לשכנע את עיריית תל-אביב לתת לנו את המגווש הנוכחי. הוא קיים ישיבות רבות לצורך זה עם ראש עיריית תל-אביב.

אשר להכנסות בתי-המשפט, ברור שהן מכסות את ההוצאות 2,124,271 לירות משכורות ו-423,000 לירות הוצאות אחרות ארגוניות. עודף ההכנסה על ההוצאה הוא 1,194,829 לירות.

אשר למתמחים - הנסיון הצליח. בתחילה חשבו השופטים שזו תהיה רק הכבדה עליהם, אך כיום דורש כל שופט מתמחה לידו. גם המתמחים לומדים הרבה מאד מן השופטים. השכר שמשלמים להם הוא פעוט. ביקשתי שיתנו להם 100 לירות לחודש, כי לדעתי זה הסכום המינימלי בהתחשב עם תוספת היוקר שניתנה לכל העובדים. הדרישה של המתמחים היתה ל-125 לירות לפחות, אך האוצר לא הסכים להעלות את הסכום. לדעתי אין זה צודק.

אשר לאורך התקופה העוברת מהגשת החביעה, צד לשמיעתה ועד למתן פסק-הדין, אפשר לציין בדרך-כלל בשביעות-רצון שהתקופה איננה ארוכה. בערי-השדה ובערים הגדולות ישנם בתי-משפט שם תביעה אזרחית מסתיימת תוך 6 חודשים בממוצע. במשפטים פליליים המכסימת בבית-המשפט המחוזי בחיפה, למשל, הוא חודשיים-שלושה מהגשת כתב-האישום ועד לפסק-הדין. בירושלי המצב קשה מאד. שני שופטים הוצאו מן העבודה הסדירה לצורך משפט כפר קאסם, ושופט מחוזי אחר היה חסר במשך השנה. אחרי פסח אני מקווה שיחזרו לעבודתם. מינינו גם שני שופטים מחוזיים נוספים, ואנו מקווים שתוך תקופה קצרה אפשר יהיה לחסל את הסחבת בבית-המשפט המחוזי בירושלים. בשאר בתי-המשפט המצב הוא לדעתי משביע רצון. ישנם משפטים יוצאים מן הכלל בלבד האורכים יותר זמן. השופטים עשו מאמץ כביר כדי להתגבר על המספר הגדול של משפטים שהצטברו במשך הזמן. בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב יושבים השופטים גם אחרי-הצהרים ושומעים משפטי חנועה. הקושי הוא בכך שמספר המשפטים גדל והולך מדי חודש בחודש - גם המשפטים האזרחיים וגם המשפטים הפליליים. לעומת-זאת לא גדל מספר השופטים והעובדים. משום כך הלחץ על בתי-המשפט גדול מאד.

בעקבות ההוראות של כמה מחוקי הכנסת, ובעיקר חוק בתי-המשפט, ביקשתי להגדיל את תקן השופטים לפחות ל-19 ולהוסיף 66 עובדים טכניים מעלהיים.

באופן כללי אפשר לומר כי ישנם שופטים המקצרים גם בניהול המשפט וגם בפסקי-הדין, וישנם אחרים אשר לפי דעתם הדרך הנכונה היא לאפשר לצדדים ולעורכי-הדין לטעון כל טענה שימצאו לנכון, ותוך כדי כך יעלו רעיונות חדשים.

האוצר הסכים להוסיף 13 שופטים: שני שופטים נוספים לכל מחוז, ועוד שבעה שופטי-שלום. יש לי "הסכמה ג'נטלמנית" עם משרד האוצר, שאם יתברר במשך השנה כי אנו זקוקים לשופטים נוספים, נדון על כך מחדש. כמו-כך הוסכם שנציבות שרות המדינה תקים ועדה אשר תבדוק את הצורך בשופטים ובפקידים נוספים לאור המצב הכללי של העבודה בבתי-המשפט. ועדה זו כבר התחילה בעבודתה.

הוחלט על תוספת של 6 שופטים מחוזיים ו-7 שופטי-שלום גם בהסכמתי, משום שאנו צריכים להיות זהירים מאד בהצפת בתי-המשפט

בשפתים, כמה-כן התבססתי על ההנחה שבקרב ימונה שופטי-תנועה. זה אושר בבו-בולדת החוקה, ובקרב יובא להחלטת הכנסת. שופטים אלה יחמנו לשנים אחדות, וישבו בעיקר אחר-הצהרים. זה יקל הרבה מאד על השופטים הרגילים, הדבר גם לא יעלה לאוצר, כי כל תוספת של שופטים כאלה רק תגדיל את ההכנסות. המשטרה הודיעה לנו כי ישנם אלפי תיקים שאין מגישים אותם, משום שאין טעם להגיש תביעה על ענין פעוט כאשר היא תחברו רק אחרי חצי שנה.

אשר למתן עדיפות לעבירות ידועות, החלטנו על כך בקשר לפקידים שנחפסים בעבירה פלילית, למשל. כן אנו נוחנים עדיפות לעבירות על חוק חינוך חובה. למעשה אינני יודע איזה סוג עבירות איננו צריך לבוא במוקדם לדיון.

אנו עומדים למנות גם שופט קיוחד לעניני ביטוח לאומי, שיהיה שופט ארצי. זה יהיה על-חשבון תקציב הביטוח הלאומי.

כמו-כן אני עומד להקים בתי-דין עירוניים בערים אחדות, לאחר שתוקן החוק, אפשר להקים בית-דין אחד שימש כמה עיריות או מועצות מקומיות יחד, למעשה זהו שופט שלום רגיל, המצמצם בענינים עירוניים, אנו מתכוונים להקים בית-דין כזה ברמת-גן ואחר-כך גם בפתח-תקה וברחובות. העיריות נושאות בהוצאות השופט ובית-המשפט.

אנו עומדים לפתוח בתי-משפט שלום חדשים באילת, בבית-שאן ובבית-שמש ובמגדל אשקלון. דוברים לכן שופטים ועובדים נוספים. לגבי הפקידות המצב איננו משביע רצון. יש הכרח בהוספת פקידים, אך אנו מצפים לתוצאות הבדיקה של הוועדה אשר הזכרתי, האוצר הבטיח שאם הוועדה תמצא כי יש צורך להוסיף עובדים, יאשרו זאת במשך השנה.

ספיר: אני רוצה להביע בכל הכרת תודות מורת-רוח מוחלטת מן העיבור בהקמת המבנים לבתי-המשפט. אני מוכן לומר בלשון קשה כי מענין זה עולה ריח לא-ניחוח. בק לעתים רחוקות נתקלתי בתופעה של טיפול כל-כך רשלני כפי שאני רואה בענין זה. אינני יודע מצד מי, אך בפנינו אחראי משרד המשפטים ושר המשפטים. נדמה לי שזה לפחות הדיון השלישי בו מעלים חברי-הוועדה את הענין הזה, כאן ובמליאה, ומקבלים תשובה שהעיכוב איננו תקציבי.

השופט אייזנברג: רק בשנה האחרונה אמרו לנו שמוכנים להקציב את הכסף.

ניו"ר י. גור: נכון שזה הדיון השלישי ואולי הרביעי, אך בשנה שעברה הודיע האוצר בפעם הראשונה שאין מניעה כספית.

ספיר: חברי-הוועדה, בהסכמה כללית הודיעו למשרד המשפטים כי הוועדה מוכנה לחייב את הממשלה להקציב את הסכום הדרוש, אם רק יאמרו שזו הסיבה לאי-הקמת הבנין. זאת לא אמרו, ולראיה הבעיה לא נפתרה גם עד היום. כאשר היה לחץ כזה, מצד המציאות הקשה, מצד דעת הציבור או מצד הוועדה - למה צריך היה להמתין? לפני שנה וחצי או שנתיים כאשר דוברו על כך, הושכו המגורש בקריאה. האם אי-אפשר היה לברר זאת מיד עם שר הבטחון? אני חושב שהתנגדות זו באה משום רגישות מופרזת של משרד הבטחון, על-כל-פנים, אפשר היה לקבל את התשובה תוך יום אחד, במקרה של-אביב כולנו נמצא מקום לכל מיני מוסדות והיכלים למיניהם, ואפשר היה למצוא מקום גם לבית-המשפט. חבתי-הוועדה כולם הזמינו את עצמם להיות התובעים בשם משרד המשפטים כדי לעזור בביצוע הענין, וכל תביעה של המשרד היחה זוכה לתמיכה.

השופט אייזנברג: אי-אפשר היה למצוא חלקה אחרת של 15 דונם, פרט לאדמות פרטיות שעבורן היה צורך לשלם במיליונים.

י. ספיר:

עובדה היא שמצאו את המגורש היום, ולפי הקצב שבו צריך היה לטפל בביצוע משימה כזאת אפשר היה למצוא אותו לפני שנה וחצי, יש לי נסיון עם מע"צ מן העבר, ואני חושב כי בעוד שנה וחצי תונח אבן הפינה ואילו ובניה עצמה תארך שלוש שנים. על-כן אל נחשוב ברצינות שעשינו משהו בענין זה, אמנם ההכרח ברור וקיימת הנכונות להקציב למטרה זו את כל הכספים הדרושים, אך ישנו גורם שמעכב את אשכול התהליך מתוך ושלנות. אני רוצה להטיל את כל האחריות על שר המשפטים ומשרדו, ואל יבואו אלינו עוד בטענה שאין בית-משפט ראוי לשמו בתל-אביב.

אני רוצה להרחיב לכת בענין זה ולהציע שאם תוך 3 או 6 חודשים (כפי שתקבע הוועדה) לא יוכל משפד המשפטים להודיע לנו שמחחילים בבניה, תביא הוועדה ענין זה למליאת הכנסת. מאידך, אם יתחילו בבניה ויתברר שיהיה צורך בתוספת תקציבית מסויימת, אני בטוח שתכרי הוועדה יתמכו בדבר.

היו"ר י. גורי:

אני חושב שהביקורת על משרד המשפטים קצת חריפה מדי. הם הביאו לנו את הענין מדי שנה, והם נתונים ללחץ זה יותר מחברי ועדת הכספים. על-כל-פנים לחברי הוועדה המקסורגים לא יכולה להיות אינפורמציה מדוייקת על הפרופורציה שבה מחלקת האחריות בין משרדי ממשלה שונים, כי ברור שכל פעולה ממוצעת על-ידי כמה גורמים במשותף.

י. בדר:

האחראית היא הממשלה, ולכל ענין אחראית שר מסויים. אפשר לומר כי זה "מעשה חלם". מזה כמה שנים אני מעורר את השאלה של בנין בתי-המשפט, ולא משרד המשפטים הוא המעלה אותה. תמיד היה ברור שחסר לחץ מצד משרד המשפטים, שר האוצר הסיר מעצמו את חלקו הישיר באחריות זו על-ידי-כך שהודיע כי הכסף יינתן במיחה ויתחיל הבנין, אך הוא כנראה היה בטוח שלא יצטרך להוציא את הכסף משום משרד המשפטים מטפל בענין זה כפי שהוא מטפל. אני בטוח שאילו היה דרוש מגוש למר עילם או למר לבון, היו מוצאים אותו מזמן. יש שטחים עצומים בסביבות יד-אליהו וגם משנה עברי הירקון. אם מצב זה ימשך, יצטרך שר המשפטים לתת את הדין בפני הכנסת. אי-אפשר לומר לנו שאשם שר הבטחון.

ברצוני לשאול את השופט אייזנברג אם מותר

בוועדת הכספים לפחות להביע איזו שהיא ביקורת על עבודת בתי-המשפט והשופטים. אני יודע שישנם שני טיפוסים של שופטים. אינני חסיד של השופט מן הטיפוס האכספדיטיבי, אשר כל מטרתו היא לסיים במהירות את התיקים. טיפוס כזה עלול לסכן את הצדק. אך בין קיצוניות זו לבין קיצוניות שניה של איש מדע חוקר ממש, אשר אגב כל פסק-דין בא לפתור לא רק את הבעיה המסויימת אלא גם כמה עשרות בעיות סמוכות - בין שתי דוגמאות קיצוניות אלה יש גם שלבי-ביניים, העם רוצה וראוי לשמוע פסקי-דין תוך זמן מתקבל על הדעת. מבחינה ציבורית אין ערך לפסק-דין פלילי היוצא כעבור מספר שנים - אם כי הוא עושה צדק לגבי המקרה המסויים הנדון. לפי הסטטיסטיקות, הפער בין משמספר התיקים הנכנסים ובין מספר התיקים היוצאים גדל והולך. במצב זה אווירת השקט האולימפי בה נתונים השופטים איננה במקומה. לא ואיתי פסקי-דין כל-כך ארוכים ויסודיים כפי שהם אצלנו, לא בוויינה, לא בברלין ולא בוורשה. יתכן שזה טוב ושזה יתרון של השופטים שלנו, אך אם כך מוכרחים להגדיל את מספר השופטים. אם אין זה חייב להיות כך, צריך לדאוג לאמצעים כדי שנקבל פסקי-דין בבתי-המשפט, מבלי לפגוע בחופש השופטים. אפשר לומר כי מבחינת המבנה הפרוצדורה שלנו היא מהירה: בדרך-כלל יש רק שתי אינסטנציות. גם מגמת החקיקה שלנו היא לעשות את הפרוצדורה פשוטה ומהירה יותר, אך גם זה אינו עוזר.

השופט אייזנברג:

בחוקים החדשים הכנסת הכבירה על בתי-המשפט.

י. בדר:

אולי יש במצב זה חלק גם לממשלה וגם לכנסת, אך בוודאי גם לבתי-המשפט.

לפי הפרופורציה בין מספר העובדים ומספר השופטים יוצא שלכל שופט יש 3,5 עובדים אחרים. לפי נסיוני יחס זה הוא בלתי אפשרי ויש הכרח להוסיף עובדים.

השופט אייזנברג: זה הגורם העיקרי להשהיות,

י. בדר:

אם זה הגורם צריך לדאוג ליתר מיכון, פישוט התהליכים, שיטות מודרניות יותר של רישום פרוטוקול, ופחות דמיון לצורה האנגלית. אני חושב כי השקט האולימפי של השופטים וחוסן האפשרות למתוח ביקורת על עבודת בתי-המשפט, הם העומדים למכשול בדרך לתיקון המצב.

השופט אייזנברג:

אשר לאורך התקופה מהגשת התביעה ועד לקבלת פסק-הדין, מצבנו הוא הטוב ביותר בהשוואה למצב בשטח זה במדינות אחרות. נודע לי כי בארצות-הברית עוברות שלוש-ארבע שנים מיום הגשת התביעה ועד ליום שבו מתחילים לטפל בה - עדיין לפני התחלת השמיעה. מיום מתן פסק-הדין ועד שהעניין נידון בבית-המשפט לערעורים יכולות לעבור שבע שנים. גם באנגליה - אשר את בתי-המשפט שלה משבחים כל-כך - הבעיה חמורה מאד. אם בממוצע שומעים בתי-המשפט שלנו תביעה לאחר 6 חודשים ולפעמים גם 3 חודשים, ואם ישנם בתי-משפט השומעים משפט פלילי תוך 3 חודשים, הרי זה מצב טוב מאד. שופטים ועורכי דין מחוץ-לארץ אומרים שמצבנו מזהיר, כאשר אומרים להם שמשפט אזרחי או פלילי אצלנו מגיע לבירור תוך 6 חודשים, מיום מתן פסק-הדין בבית-המשפט ועד לבירורו בבית-המשפט העליון עוברת חצי שנה, ובארצות אחרות זה לוקח גם שבע שנים.

האזרחים אצלנו מפונקים, במדינות אחרות נהוג להזמין

אזרחים למסירת עדות כמה וכמה פעמים משום שבית-המשפט לא הספיק לשמוע את העד בפעם הראשונה, ובכל זאת אין באים בטרוניות. אצלנו מתלוננים בליוסוף אם צריך לבוא פעמיים, או שבאים אפילו רק פעם אחת אלא שצריך להתין כמה שעות.

בית-המשפט העליון עובד בקצב מלא, הוא מחסל יותר

תביעות פליליות ואזרחיות משמתווספות חדשות. אם אדם יושב במעצר בגלל עניין פלילי, בית-המשפט העליון שומע את הערעור תוך שלושה חודשים, אם תקופת המעצר היא שלושה חודשים, שומעים את הערעור מיד, ישנם ערעורים הנשמעים תוך חודש. האם המדובר במשפט אזרחי, ושומעים אותו תוך שלושה עד ששה חודשים, הרי זה מצב אידיאלי.

אשר לאורכם של פסקי-הדין, יש בבית-המשפט העליון דעה

כי במדינה חדשה צריך לקבוע עקרונות, ולהדריך את הציבור ואת עורכי-הדין. פסקו-הדין באנגליה לפני 50 שנה או לפני 100 שנה היו אהרבה יותר ארוכים. גם אצלנו משתדלים בשנה האחרונה לכתוב פסקי-דין הרבה יותר קצרים מאשר לפני שנתיים-שלוש. אנו מחפשים את שביל הזהב. יש בעניין זה התנגשות בין מגמת השופטים לבין מגמת מנהל בתי-המשפט, הלוחץ עליהם לסיים את פסקי-הדין לפני שנתיים היו מונחים 5000 תיקים בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב, ולחצתי על השופטים בכל כוחי לסיים את התיקים האלה. אני יכול לומר כי אכות פסקי-הדין לא היתה כל-כך משובחת, ואנו עצמי נתתי אחר-כך הוראה לא למהר יותר מדי.

הכנסתי עכשיו שיטה חדשה בבתי-המשפט; שופטים מיוחדים

עובדים על התיקים הנכבדים, לפני שהם מגיעים לשמיעה, ומצמצמים ככל האפשר את מספר העדויות והמסמכים הנדרשים, כאשר הצדדים מודים באמינותם מראש, 50% מן המשפטים החדשים מסתיימים בפשרה. אמנם לא כל שופט מוכשר להביא את הצדדים לפשרות, אך ישנם שופטים אשר ידוע כי ב-95% של המקרים מביאים את הצדדים להתפשרות. רוב המשפטים כיום נוגעים להתחייבויות ולשטרות, וישנם שופטים שיכולים לסיים 50 תיקים כאלה ליום, אולם בכך לא נסתיימה עדיין עבודת בית-המשפט. אם השופט גם מקדיש לא יותר מעשר דקות לתיק כזה, יש אחר-כך עבודה אדמיניסטרטיבית ממושכת: למסור את פסק-הדין, לשלוח הודעות התראות, גביית כספים והוצאה לפועל. חסרים לנו עובדים ופקידי-עזר, ובעיקר מורגש המחסור בתורגמנים בבתי-המשפט. אפשר לשמוע כיום בבתי-המשפט עשר שפות. לחצתי מאד על האוצר וההוכחתי שהרבה משפטים אינם מתבררים מחוסר מתורגמנים. בימי המנדט הוצמד לכל בית-משפט מתורגמן, כיום נדחה חלק גדול של המשפטים בבאו-שבע, באשקלון ובגליל, משום שאין מתורגמנים, זה עולה למדינה בהוצאות מרובות, כי צריך להזמין את העדים כמה פעמים ולשלם להם הוצאות, אילו יכולתם ללחוץ על אישור חוספת של 10 מתורגמנים לפחות, זה היה מקל מאד על סיוע המשפטים הללו.

לדברי הביקורת של חבר-הכנסת ספיר אני רוצה להשיג כי אמ-אפשר להקים בתי-משפט בפיינה נידחת. המקום חייב להיות מקום מרכזי לחלי העיר חל-אניב עצמה וגם לסביבה. מן הנמנע היה להשיג בתוך חל-אניב חלקה כזאת ואפילו לו הושגה היה זה עולה לפחות 2 מיליון לירות. המשא ומתן עם העיריה, עם האוצר ועם אגף נכסי המדינה כדי לרכוש 15 דונם אלה, נסתיים בחיוב רק הודו ללחץ כביר. בשנה שעברה עמדו לרשותנו בתקציב רק 340,000 לירות. וכדי לאתר קרקעות צריך גם כן כסף. עכשיו מוכן האוצר - כפי שאני שומע כאן - לתח לנו את הכספים הדרושים. אולם לא קל הוא להטיל על משרד המשפטים את האשמה שלא יכולנו לאתר מיד את הקרקע. מה יכולים אנו לעשות אם מע"צ אומר שדרושים 6 חודשים כדי להכין את התכניות? גם מהנדסים פרטיים אמרו לנו שדרושה תקופה כזאת. על-כל-פנים עובדים על כך ואני מקווה שהשנה יוסל, כי יש לנו כבר הקרקע.

היו"ר י. גורי: אבקש את חברי הוועדה להגיש את הצעותיהם עד מחר בבוקר.

משרד הסעד - שאלות ותשובות

מ. חזני: ידוע מצבם הקשה של הילדים המפגרים והנחשלים. חושבני כי הסכום שמציע משרד הסעד למטרה זו, אינו עונה על אפס קצהו של הצורך. חושבני שאילו הוגדל במידות-מה תקציב הפיתוח למטרה זו, היה זה מאפשר למשרד להפעיל סכומים הרבה יותר גדולים למטרה זו, על-ידי הגדלת אפשרויות הדיור במוסדות המיוחדים הקיימים, ועל-ידי כך היו פוחתות הוצאות ההנהלה של המוסדות. אני מבקש למצוא דרך כדי להוסיף למשרד הסעד למטרה זו.

א. בהיר: בבירור שהיה עם משרד הבריאות התברר כי הילדים הנחשלים נתונים לטיפולו של משרד הסעד, בו בזמן שיש כאן גם שאלה של טיפול רפואי. נאמרו לנו כי ברוב הארצות נמצא טיפול זה בידי משרד הבריאות. רצוני לדעת מה הם הנימוקים המחייבים מסירת הטיפול בשטח זה למשרד הסעד ולא למשרד הבריאות, וכך מה הם הסכומים הדרושים כדי להרחיב את הפעולה.

י. קרגמן: אני רוצה לשאול לשם מה היתה דרושה תוספת של 70 עובדים בתקציב זה.

מ. חזני: ברצוני לשאול ראשית-כל מה מצב שלום הקיצבות לנזקקים; האם הן משתלמות במועד. שנית, מה בביטוח הלאומי? שלישי, מה עם הפעולה להוציא גורל הזקנים שאינם נבבלים משפחות קשות מן המושבים?

נ. לוי: ידוע לי כי יש למלב"ן מוסדות לטיפול בעולים חדשים. האם יש איזו שהיא דאגה גם לתושבי הארץ הוותיקים?

היו"ר י. גורי: ברצוני להביא לידיעת הוועדה כי הזמנתי לדיון זה את חברת-הכנסת שרה כפריט, בעקבות בקשתה. אני מניח כי הדברים שלה יאמרו גם על דעתה של הוועדה לשירותים ציבוריים.

ש. כפריט: בהחלט.

ביקשתי להופיע בפני הוועדה בקשר לענין המיוחד של סידור ילדים מפגרים קשה בשכלם. אותם ילדים מפגרים הניחנים לחינוך נתונים במסגרת החינוך המיוחד, במשרד החינוך. המדובר הוא באידיוסים, אימבצילים ודבילים. משרד הסעד מטפל בבעיה זו מראשית קום המדינה. אין צורך לעמוד כאן על סיבות הגידול המהיר של מספר הילדים האלה, אך העובדה היא שאנו עומדים בפני הבעיה החמורה שמספרם גדל והולך מדי שנה, ואין אפשרות להגיע ליד סיפוק הצרכים המינימליים ביותר.

מספרם של הילדים הנמצאים היום בטיפנלו של משרד ד מגיע ל-382, בארבעה מוסדות מיוחדים של המשרד. יתרם נמצאים במוסדות יים, ומספרם מגיע סך-הכל ל-600. בקרב ילדים אלה שני-שליש הם מן העלייה שה. מיוצגים בקרבם יוצאי כל העדות: ארצות אירופה, ארצות האיסלאם וכו'. יעות גדלות מדי שנה. ב-1956 היו 229 פניות לסידור ילדים, ובאו על סיפוקם 85. הגיל הוא משנה ועד 40 שנה. היום ושומים 1400 מקרים, מהם 900 הם עד 17 והשאר עד גיל 40. לשמחחנו מביא הטיפול לכך שאחוז התמותה הוא אפסי¹ שלא היה כן לפני קום המדינה.

יש כ-428 אידיוטים, כלומר מנת-שכלם אינה עולה 25% מן הנורמלי; 430 אימביצילים קשים, וכ-330 אימביצילים סתם. כן יש תינוקות מרוחקים למיטה. דבילים קשים אפילפטיים יש כ-150 ו-70 פסיכופטים.

התמונה מצטיירת בצבעים שחורים ביותר: 1400 אסונות, למשפחה ולסביבה. עם כל ההתקדמות שחלה במשך השנים אין משרד הסעד יכול ור את הבעיה בתקציב הניתן לו, ולו גם באופן חלקי. התקציב שניתן מאפשר פת עבור 90 ילד, ולעומת 1400 המחכים בחור הרי זה מספר אפסי. אין הוא אפילו על הצורך לסדר אותם מקרים המסוכנים לסביבתם, אותם מקרים אגרסיביים כנים חיי בני משפחותיהם.

יש אתי טבלא על פרטי ההשקעות וההוצאות של המשרד. ה מאד מדוע חלה הגדלה כה מועטה בתקציבו של משרד הסעד החייב גם לאשפז ים עקב חוקים של המדינה, ולא רק ילדים מפגורים. אשתקד הייתה אפילו ירדה בתקציבו של המשרד. לא מובן מדוע לא נקבעה מסגרת ההולמת את הריבוי הטבעי, גדל עקב העלייה הבלתי סלקטיבית ומקרי-אסון. אם נקבל את האפשרות הזולה חר כהצעת משרד הסעד, ונכלול את המקרים הזקוקים ביותר, הרי אנו מגיעים רך בתוספת של מיליון לירות. מחוץ ידיעתי את הקשיים הכספיים הגדולים נמצאת המדינה, קיבלתי על עצמי להגן על הצעה מינימלית אשר תיתן אפשרות פז עוד 90 ילד - סך-הכל תוספת של 185 ילדים ומבוגרים מתוך 1400 - על-ידי בת המוסדות הקיימים. לשם כך יש הכרח בעוד 100,000 לירות תוספת לתקציב חוח. משרד הסעד מבטיח כי הוא יוכל לדאוג מתוך התקציב הרגיל להוצאות טפוח שהן גדולות למדי במוסדות סגורים כאלה. התוספת של 100,000 לירות י מבקשת תושקע אך ורק בהוספת מבנים.

בר-סלע:

לפי החישובים הרגילים מתווספים מדי שנה כ-100 ילדים מפגורים. זה קצת למעלה מן האחוז הרגיל לם, בגלל העלייה. נתפרסם בארצות-חוץ כי במדינת-ישראל דואגים יותר טוב דים מפגורים ולמקרים דומים, ועל-כך לא זו בלבד שיש משפחות המחליטות לעלות רה זו ומביאות אתן ילדים מפגורים, אלא שיש מקרים רבים שמשפחה עולה ומביאה מפגור לא שלה, רק כדי שכאן ידאגו לאישפוזו. משום כך אחוז הילדים הנחשלים ב העלייה הוא קצת יותר גבוה מאשר בקרב תושבי הארץ.

יש בערך 1400 מקרים ושומים. תוספת שנתייה של 100 מות תענה על צרכי הגידול הטבעי באוכלוסייה של 2 מיליון תושבים. ואולם מקרים דחופים רבים, שהוכרו בחור כאלה על-ידי צופאים ולשכות-הסעד.

לויין:

יש בין השומים גם ילדים ערביים? בר-סלע: יש, אך זה אחוז קטן מאד. מרבים יותר לפנות אלה שלקו בליקויי-גוף.

התחלנו על-כך להרחיב את המוסדות. בשנתיים האחרונות ה בדרך-כלל האוצר לבקשות ההרחבה, אך זה הביא לידי כך שתקציב הפיתוח של ה הבאה משועבד להתחייבויות. צריך לשלם כ-100,000 לירות לעליית הנוער ו הכפר השבדי, והשלמת וכישתו של המוסד בועננה. 240,000 לירות משועבדים סוי כל ההתחייבויות. על יסוד זה אני יכול לומר כי נוכל השנה לקלוט 90 יים נוסף על אלה הנמצאים כבר במוסדות. בהשקעה נוספת של 100,000 לירות ל לקלוט עוד 90 ילדים. התוספת תועברו כולה להרחבת מוסדות קיימים, ולא ומת חדשים.

החישוב שלנו הוא שאם תבוא עכשיו תוספת זה כבר לא יוקם בראשית השנה, כך שהחזקה אינה דרושה לשנה שלמה. מלבד זאת, יש מספר ילדים מן העליה החדשה אשר עבורם משלם מלב"ן דמי-החזקה מלאה, גם הרשויות המקומיות משלמות 30-35 לירות לחודש, ואילו משרד הסעד צריך רק לשלם את הנוותר. לכך נוכל לדאוג מתוך התקציב הרגיל.

ישנה בעיה חמורה של מקומות לקליטת ילדים עבריינים. אם כי יש כבר פסקי-דין אי-אפשר לקלוט אותם במוסדות, ולכן משאירים אותם במשפחותיהם.

רובם המכריע של הילדים המפגרים אינם זקוקים לשום טיפול רפואי. אנו לוקחים בעיקר את המקרים הקשים, אשר יש להם צורך בטיפול חינוכי שיקומי, כדי להביא אותם לאפשרות של השתתפות בתהליכים מאד פשוטים. במוסד החדש שבכפר השבדי באנו לידי הסכם עם הדסה ובית-הספר לרפואה, כי נעשה נסיון לערוך שורה של ניתוחים אורתופדיים כדי לקדם אותם מקרי שאפשר עוד להחזיר לנורמליות, על-מנת שיוכלו להתהלך או לפחות לשבת. היו כאלה אשר לאחר טיפול ממושך הגיעו לידי יכולת של מתן הדרכה לאחרים. זוהי גם הסיבה אשר בגללה נמצא ענף זה במשרד הסעד ולא במשרד הבריאות. ישנן ארצות שנוהגות אחרת, ואפילו מושבי הזקנים נתונים לטיפול של משרד הבריאות, אך זוהי חלוקה שונה של הפונקציות בשירותים הסוציאליים.

אין במדינה זו חוק המחייב רישום של ילדים מפגרים בשכלם, ולכן לא ידוע אם המספר הרשום אצלנו הוא המספר הכולל. יתכן שכאשר יתחיל להתברר כי יש לרישום תוצאות ונמצא סידור עבור הנרשמים, יגדל מספר הפניות.

בקשר לעובדים הנוספים, הרי 50 מיועדים לעבודה במוסדות ילדים. הכפר השבדי היה מחושב לקלוט 50 ילדים, והשנה הורחב ל-120. כן יש הרחבות גם ביחיד המוסדות. 20 עובדים הם תוספת לענף המבחן למבוגרים ולנוער וכן גם למחלקה לשיקום, בקשר עם הקמת מרכז לשיקום גם באזור באר-טוביה. התוספת לפקידות היא קטנה מאד, כמפורט בעמוד 384 של דברי ההסבר. לחלק האדמיניסטרטיבי גרידא אפשר לומר כי אין כל תוספת.

אשר לתשלום הקצבות, אפשר לומר כי עד חודש פברואר בוצעו התשלומים ללא הפרעות. בחודש פברואר חלה הפרעה גדולה שזעזעה את המצב כולו. אמנם נכון שיש מספר רשויות מקומיות אשר אינן מעבירות את ההקצבה מיד הלאה, אך מספרן קטן. יש לנו פיקוח על כך, כי אנו מקבלים את הדו"חים החודשיים של התשלום. אולם לפעמים נגרם פיגור גם על-ידי משרד הסעד בביצוע התשלום לרשויות המקומיות, שצריכות אז להסתדר בעצמן עד לקבלת התשלום. הרשויות המקומיות עצמן ציינו בהזדמנויות רבות השנה שעד לחודש פברואר שולמו ההקצבות כסידורן מדי חודש. רק בחודש פברואר מחלה הפסקה גדולה, וקמקרים, כאלה יוצא שעה אחד מגיעה ההקצבה יש התפרצויות והתפרעויות, מכך נוטים האנשים להסיק את המסקנה שעליהם להקדים בהתפרעויות ועל-ידי-כך יצטיחו את התשלום במועד. במוץ אנו מקווים לשלם את ההקצבות כסדרן, ולרוב המקומות הספקנו להעביר כבר את התשלומים.

היו"ר י. גורי: נקדיש עוד כמחצית השעה לדין על משרד זה בישיבה מחו בבוקר.

הישיבה ננעלה בשעה 15.14.